

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Slægt & Stavn

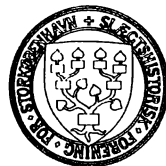
29. Aargang Nr. 3 August 2010

*Kongsgaard fra Sagnlandet i Lejre
fra 1700 tallet*

**Slægtshistorisk Forening
for Storkøbenhavn**
<http://www.genealogi-kbh.dk>

Stiftet den 7. januar 1977

Formand:	Anna Margrethe Krogh-Thomsen Hedebyvej 5 3650 Ølstykke	Tlf: 4717 9251 E-mail: krogh@get2net.dk
Kasserer:	Lena Sørensen Løven 28 3650 Ølstykke	Tlf: 4717 5562 E-mail: sfs.lenas@gmail.com
Sekretær:	Margit Dujardin Aspegården 38 2670 Greve	Tlf: 4390 8625 E-mail: fam.dujardin@image.dk
Redaktør:	Gitte Bergendorff Høstbo Ettehavevej 51 B 2730 Herlev	Tlf: 4484 9131 E-mail: janhb@mail.danbbs.dk
Best.medl.	Peter Wodskou Arnesvej 44 2700 Brønshøj	Tlf: 3828 9475 E-mail: peter.wodskou@get2net.dk
Best.medl..	Erling Dujardin Aspegården 38 2670 Greve	Tlf: 4390 8625 E-mail: fam.dujardin@image.dk
Best.medl.	Anette Eitz Watz Østergården 14, 3.th. 2635 Ishøj	Tlf: 5170 5358 E-mail: anette.watz@gmail.com
Best.suppleant.	Aino Kronsell Cypressen 4 4000 Roskilde	Tlf: 4638 3487 E-mail: aino@kronsell.dk

Korrekturlæsere på dette nummer af Slægt & Stavn var Aino Kronsell, og Bente Steenstrup, Erling Dujardin, Hanne Fjeldgaard Vangsgaard og Trilby Gustafsson.

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer – 4 gange årligt: Uge 8 – 18 – 32 og 45.

Artikler bedes sendt til Redaktøren. Deadline for forslag til artikler er 5. januar, 8. marts, 1. juli samt 4. oktober. Prisen for enkelte numre er kr. 20.- (+ forsendelse). Abonnement koster kr. 120.- pr. år inkl. forsendelse. For udenlandske abonnementer betales desuden portotillæg for forsendelsen. Tilmelding kan ske ved indbetaling på **foreningens girokonto 220 8628**. Kontingent for medlemskab af Slægtshistorisk forening for Storkøbenhavn er: kr. 250.- pr. år, inkl. Slægt & Stavn og 2 numre af Slægten. 2 samboende medlemmer betaler kr. 300.- pr. år. Gæstebillet til vore foredrag er kr. 25.- pr. gang. Ved for sen indbetaling af kontingent pålægges et gebyr på 20.- kr. pr. rykker. Eftertryk med kildeangivelse er tilladt efter aftale med redaktionen.

N.B. Artikler i bladet afspejler ikke nødvendigvis foreningens holdning.

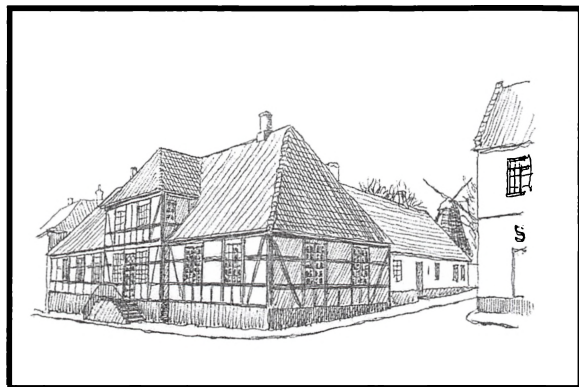
Pastor Fabricius og sønnen Otto

Hans Sørensen Fabricius blev født i Fåborg den 28. marts 1696. Navnet Fabricius menes at være en latinisering af navnet. Han var søn af Anne Lauridsdatter og Søren Jørgensen Smed, der var kirkeværge og smed i Fåborg.

Hans blev teologisk kandidat og var nogle år huslærer, dels i Norge, dels i København. Senere søgte han og fik som 29 årig, efter anbefaling fra fyrsten af Glücksburg og den tyske hofpræst Georg Conradi, præstekald i Rudkøbing og Skrøbelev, som han beholdt til sin død den 28. november 1822. Fra 1761 blev han også provst for Langelands Nørre Herred.

Hans var gift to gange. Det første ægteskab var med Marie Jensdatter Achton, der var præstedatter fra Frørup. De fik 6 børn, inden Marie døde som 31 årig. Andet ægteskab var med Else Cathrine Ursin, der var datter af byskriver Jacob Ursin, København. Med hende fødtes i alt 8 børn, inden Hans Fabricius selv døde 59 år gammel. Det sidste ægteskab varede 16 år, og der må have været adskillige mindreårige børn i hjemmet, da faderen døde. Et af disse børn var Otto, der var det fjerde barn i andet ægteskab. Otto vender vi senere tilbage til.

I et mindeskrift har Bjørn Korerup bragt en udførlig omtale af præstens levned. Han betegnes her som en særdeles velstuderet mand ud fra den omfattende bogsamling, der fandtes i præstegården. Udover den store bogsamling betegnedes præsten som en mand af solid velstand. I skifteforretningen efter hans død er optalt et meget stort og kostbart bohav i form af læderbetrukne stole og skabsmøbler med forgyldte spejle. Desuden var der en masse sølvtøj og andre – for den tid - specielle genstande såsom en stok i ibenholt med sølvbeslag, et mikroskop og fem par glarøjne, ligesom hans præsteklæder med fløjlsopslag blev betegnet som statelige. Efter Hans Fabricius' død skulle det hele gøres op, og det viste sig da i skiftet, at der var en væsentlig større gæld, end aktiverne kunne indfri ved salg på auktion. Enken måtte som følge deraf, med sine mindre børn, leve i kummerlig fattigdom, da præstens efterfølger ikke kunne betale den aftalte enkepension, der dengang skulle udredes af kaldet, og først efter provsterettens dom blev han dømt til at udrede 50 Rdl. Årligt til enken.

*Den senere restaurerede
præstegård i Rudkøbing.*

*Tegnet af Jens Bech og bragt i
heftet: Med Chr. Kiilsgaard på
Byvandring i det gamle Rudkøbing*

Otto blev født den 6. marts 1744. Barndommen har sikkert tegnet sig lyst i den store præstegård. Han viste meget tidligt gode skolekendskaber og fik hjemmeundervisning af en student, der boede i præstegården. Familien var bekendte af grønlandsforskeren og præsten Hans Egede, der ofte kom på besøg i præstegården, og hans fortællinger har sikkert inspireret drengen.

Trods faderens pludselige død da Otto var 11 år, fik han som 18 årig en universitetseksamen i 14 fag, og det var ganske naturligt, at han skulle følge i faderens fodspor med en teologisk eksamen og præstegerning og flere eksaminer fulgte de følgende år, såvel i naturhistoriske - som teologiske fag.

Missionær i Grønland

Som 24 årig blev Otto Fabricius 1768 udsendt til Frederikshåb som missionær i det sydlige Grønland. Frederikshåb blev dengang betegnet som et meget vanskeligt sted at besejle. Stedets historie melder om flere forlis, og ved anlæggelse af kolonien i 1742 gik det skib ned, der skulle landsætte kolonisterne, og alle omkom. Det gik ikke meget bedre med det næste skib, der kom med proviant.

I kolonien blev der opført en bygning i egebindingsværk med mur af sten og tørv til alle funktionærerne. Der var en stue til købmanden og et kammer til missionæren med lås og lukkelse. Desuden var der tre kamre til betjente og andre danske, der havde arbejde med varer og lign. i kolonien. Fabricius foretrak dog for det meste at leve meget spartansk blandt de indfødte i deres huler og hytter i de fem år, han opholdt sig der.

Han deltog i deres hverdag og lærte på den måde at forstå deres sprog og tænkemåde samt deres liv som fangere. Han studerede også naturen og dyrelivet ned til mindste detalje. Dette var ofte meget besværligt, da han ikke var i besiddelse af andet udstyr, end hvad han selv kunne frembringe. Det skete oftest ved, at han deltog på lige fod med grønlænderne i deres jagt og fangstrejser.

Hans studier af fisk og andre dyr, såsom sæler og hvaler i vandet, foregik ofte ved, at han sejlede ud i kajak, hvorved han kunne komme tæt på dyrene og betragte dem over længere tid.

Som naturforsker må Otto i de år have samlet en enorm samling af skriftligt materiale til senere bearbejdning. Desforuden passede han sin gerning som udstedets præst og missionær og omvendte og døbte mange hedninger til kristendommen. Det skete dog ikke uden problemer, da han her kom i en slags konkurrence med de tyske Herrnhutter, der materielt havde meget bedre vilkår for at omvende grønlænderne. Herrnhutterne stræbte efter at beholde deres omvendte samlede, medens Otto Fabricius prøvede at få sine døbte til at flytte til nye bopladser og bedre fangstssteder, og han flyttede ofte med dem til nye hytter.

Det var heller ikke problemfrit på andre måder, og Fabricius skulle tage nogle svære beslutninger, som han nævner i sine indberetninger. Hvad skulle han sige til en mand, der ønskede at blive døbt til kristendommen efter at have dræbt en landsmand, eller måske endda et familiemedlem? Eller en mand, som har to koner, der endda er søstre, og han ikke vil skille sig af med en af dem?

Han ønskede og søgte også om at få sendt nogle materialer derop til at rejse en kirkebygning til de døpte. Det blev dog kun til et primitivt hus, bygget af tørv og sten, da hans ideer ikke vandt genklang i København.

Otto Fabricius var heller ikke glad for den levevis som andre udsendte udfoldede med druk og usædelige udskejelser, med klammerier og masser af slagsmål.

Mens han befandt sig i området skete det, at på grund af dårlige besejlingsforhold, kunne forsynings-skibet med varer fra Danmark ikke anløbe Frederikshåb i to år efter hinanden. Det medførte en enorm mangel på varer til udstedet. Fabricius tog dog opgaverne så alvorligt, at tilknytningen til grønlænderne blev endnu tættere. Han sendte også flere klager hjem over missions-selskabets tilsyneladende mangel på omsorg for de udsendte missionærer.

I 1773 lykkedes det for forsynings-skibet at anløbe Frederikshåb. Otto Fabricius' helbred havde lidt under de primitive forhold, og han søgte om at komme hjem med skibet, og han forlod det land, som han havde ofret så meget. Efter en meget stormfuld rejse kom han til København sidst i oktober.

Præstegerning

Fra november 1774 fik Otto Fabricius præstekald i Drangedal i Norge. For første gang fik Fabricius også eget hjem, og i 1775 giftede han sig med Anne Dorthe Ziege, der var norsk, og sidst på året kunne han døbe deres lille datter, Else Cathrine. Foruden sin præstegerning fortsatte han sine mange påbegyndte aktiviteter, og noget af det første blev udgivelse af en grønlandsk grammatik og ordbog. Præstekaldet i Norge skabte dog aldrig nogen større tilfredshed for Fabricius, og allerede efter fem år søgte han til Danmark og fik embede i Hobro, der ligesom Drangedal var et mindre embede på ca. 450 sognebørn. Da embedet var meget lille var indtægterne det også. Desuden havde han nu overtaget forsørgerpligten over sin gamle mor, foruden pension til sin forgængers enke. Det blev derfor et kortvarigt job og allerede et par år senere flyttede familien til et ledigt embede i Rise på Ærø. Dette var dobbelt så stort, som de tidligere embeder.

Foruden at flytte fra embede til embede havde Fabricius fået tid til færdiggørelse af sit store zoologiske værk: *Fauna Groenlandica*, der udkom 1780. Det var et så stort og banebrydende arbejde, at det blev kendt over hele jordkloden. Det var affattet på latin, som Fabricius også mestrede. Værket, der er på 468 sider, anvender navnesystemet efter Linné og beskriver 473 dyrearter (132 hvirveldyr og 341 lavere stående arter). Ca. 130 af disse arter var hidtil ukendte.

Han begynder med *Homo Groenlandus*, hvilket i de tider må betegnes som et dristigt skridt af en teolog. Det bringer oplysninger om dyrenes udbredelse i Grønland, deres føde, forplantning og livsvaner, samt om deres fangstmetode og anvendelse.

Fabricius ønskede at blive på Ærø, men han var nu så kendt en person, at man fra forskellige sider ønskede ham til hovedstaden, og han blev tilbudt det eftertragtede embede som præst ved Waisenhuset, hvor pastor Krøll netop var død.

Waisenhuset blev oprettet under Frederik IV i 1727 og var gennem mange år centrum for udgivelser af kirkeligt arbejde, støttet af forskellige privilegier.

Fra 1783 var Fabricius præst ved det meget ansete embede, dog ikke uden problemer, da der var flere andre i Waisenhusdirektionen, der ville være med til at bestemme, og Struense havde endda en periode ophævet stiftelsen. Ud over de kirkelige handlinger, medførte kaldet nogle forpligtelser med undervisning af grønlandske studerende og indberetninger om deres lærdom. Også med hensyn til de anbragte børn i stiftelsen, fik han pålagt opgaver. I 1787 blev der afsløret noget, - der i de tider - nærmest var en forbrydelse, nemlig at de forældreløse børn i stiftelsen bandede. Fabricius insisterede på, at de pågældende skulle straffes "*følelig på skolen med riis*", mens andre ville give en advarsel. Der var også andre gnidninger mellem præsten og direktionen, bl. andet omkring hans boligforhold.

I årene ved Waisenhuset fik Fabricius udrettet en lang række handlinger i form af skriftlige afhandlinger, ligesom han ofte deltog i diskussioner omkring andres teologiske arbejder, såvel mundtligt som skriftligt.

En af de heftigste diskussioner drejede sig om en revision af den katekismus, der var gældende før den, vi andre kender. Den oprindelige ("Pontoppidans Forklaring") var på 227 tæt trykte sider og meget omstændelig. Dens rette titel var: "*Sandhed til Gudfrygtighed udi en enfoldig og efter Muelighed kort, dog tilstrækkelig Forklaring over sal. Morten Luthers liden Catechismus*".

Han deltog ligeledes i debatten om det private skriftemåls afskaffelse, idet det blev anset som en byrde for præsterne uden at gavne menigheden.

Hans zoologiske studier fortsattes gennem hele livet. Selv i årene inde på stenbroen kunne han finde småkravl og andet, der på den tid endnu ikke var "opfundet" af andre. Der kom også politik ind i præstegemingen, og Fabricius var ret konservativ i alle henseender. Han var tilhænger af den uindskrænkede enevælde og hævdede, at regeringen er en helligdom, som man skal vogte sig for at røre ved. Han var stadig meget ihærdig, og gennem årene havde han nu samlet et bibliotek på 1.150 bøger.

Fabricius blev dog aldrig helt tilfreds med sit job ved Waisenhuset og søgte efter andre embeder. Efter et par ansøgninger blev han præst ved Frelsers kirke på Christianshavn 1789, et kald han beholdt til sin død. I årene ved Frelsers Kirke var Fabricius særdeles aktiv med udgivelse af teologiske arbejder. Han evnede at skrive nogle salmer på grønlandsk. Endvidere fuldførte han et arbejde med oversættelse af Det ny Testamente og adskillige andre værker, der var påbegyndt af Poul Egede.

I årene omkring Englands bombardement af København, blev kirken inddraget som lazaret for sårede. Om embedet ved Frelsers Kirke var bedre vides ikke, men Fabricius klagede over sine knappe kår, der ikke mindst skyldtes en stor børneflokk, som han anfører det i en ansøgning. I 1803 fik han et løntillæg på 200 Rdl. Og blev samtidig udnævnt til professor i teologi.

Også på anden måde begyndte hædersbevisningerne at værdsætte den mand, der havde ofret sig så grundigt. Han blev udnævnt til at: *have Sæde, Stemme og Underskrift for de*

grønlandske Sagers Vedkommende og den 31. juli 1815 modtog han Dannebrogordenens Ridderkors.

Anden Påskedag 1818 højtideligholdt Fabricius sit 50 års jubilæum som præst ved en gudstjeneste, hvor han talte over den samme tekst som ved sin første prædiken i Grønland, nemlig Peters Fiskedræt. Der blev i dagens anledning sunget en sang, forfattet af B. S. Ingemann, og af kongen blev han udnævnt til at føre en Biskops Titel og Rang, ligesom han blev hædret med den theologiske doktorgrad.

Privatmanden Otto Fabricius

Hans privatliv blev stærkt præget af hustruens død i 1785. Hende havde han måske tre børn med, hvoraf et var død som mindreårig. Han ægtede derefter Anne Gunhilde Heinet, der var født 1762 i Tranekær og datter af Hans Ditlev Heinet, Vestergård.

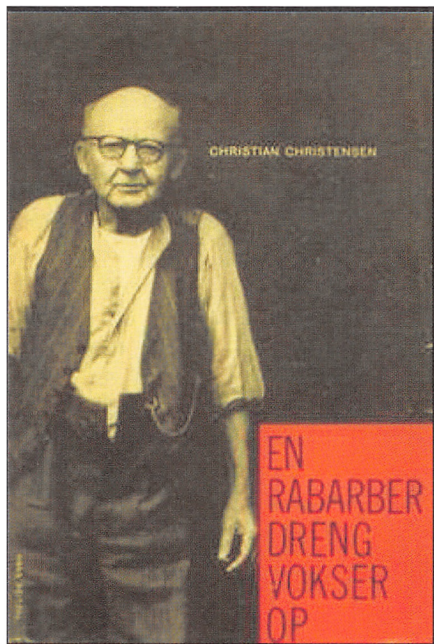
Med hende fødtes 10 børn, hvoraf de fem døde før 7 års alderen. Otto Fabricius' helbred havde under de primitive forhold i Grønland fået et alvorligt knæk og i hans alderdom var han skrøbelig, ligesom det kneb med stemmeføringen ved gudstjenester. Han døde den 20. maj 1822, 78 år gammel, og blev begravet på Søndre Kirkegård den 28. med meget stor deltagelse. Igen havde B. S. Ingemann forfattet en sang til denne lejlighed – ”Til Hvile i den stille Grav”. Hans enke døde 12 år senere og blev begravet ved siden af.

Kilder: De omtalte begivenheder og andre data er samlet af forfatterne Bjørn Kornerup, Schultz-Lorentzen og Ad. S. Jensen i værket: Biskop Dr. Theol. Otto Fabricius – Et mindeskrift i hundredåret for hans død 1923. Mona Kristensen: Mundtlige oplysninger. Med Chr. Kiilsgaard på Byvandring i det gamle Rudkøbing. Kirkebog for Rudkøbing Købstad.

Af Knud Erik Hansen

En rabarberdreng vokser op

"Når far og de to mindste var faldet i søvn, tog mor og jeg fat. Det gjaldt om at komme ud med 500 ildtændere næste morgen og skaffe mad til sultne munde den kommende dag. Senere har mor fortalt mig, at jeg ofte faldt i søvn under dette natarbejde. Selv husker jeg kun én nat. Jeg vågnede ved, at mor bad mig bønligt om at fortsætte, da vi ellers ikke kunne få mad næste dag. Jeg erindrer, at jeg tog mig mægtigt sammen og begyndte at binde – men hvor længe? Jeg hørte langt borte mors stemme. Jeg var nok besvimet. Mor ruskede i mig, og endelig hørte jeg, at hun lovede et tørrers wienerbrød, blot jeg ville binde. Og jeg bandt og bandt i kamp mod sult og søvn. Og endelig da morgenen gryede, og vinduernes farve skiftede fra sort til lysegråt, havde vi sejret – de 500 ildtændere var færdige. Jeg vågnede ved, at mor slæbte mig hen til sengen og kyssede mig "godnat". Det kys blev jeg meget glad for. Om jeg fik det tørrers wienerbrød, husker jeg ikke".

Uddrag af Christian Christensens bog "En rabarberdreng vokser op"

Nørrebro's rystende Rabarberland

Arbejderkvarteret "Rabarberlandet" var sidst i 1800-tallet så barsk en verden, at vi i dag næppe fatter det. Takket være forfatteren Christian Christensens hukommelse har vi et vidnesbyrd om tiden med sult, råhed og solidaritet. Af Tine Sejbæk

Var du barn eller ung i 1970'erne, husker du måske en opsigtsvækkende bog med titlen "En rabarberdreng vokser op". Den er skrevet af en gammel arbejder og skildrer hans barndom i 1880'ernes "Rabarberland" på Nørrebro. Jeg fik den læst op i 10 års alderen og fandt den for nylig under en flytning. Jeg tænkte straks på at læse den op for mit eget snart 10-årige barn. Men kom så i tvivl om, hvor vidt et følsomt barnesind kunne klare det. Eller måske er det bare mig, der bliver chokeret over at genlæse bogen om en tid, der får almindelige danskeres liv i dag til at ligne et ophold i paradiset have.

Ildtændere dag og nat

Knap fem år gammel flytter Christian Christensen fra Lolland til Skyttegade på Nørrebro. Det, man kaldte Rabarberlandet, som var kvarteret omkring Kapelvej, Rantzausgade, Skyttegade, Jærggade og Fiskergade. En af farens brødre har skrevet og fortalt, at her kan faren tjene meget mere end de seks kroner om ugen, han tjener på jernstøberiet i Bandholm.

Christian Christensens barndom er den ikke så usædvanlige historie om en drikkædlig far og en mor, der holder sammen på hjemmet. Det viser sig at knibe med farens indtjening, og derudover drikker han de fleste af pengene op. Christian bliver tidligt morens fortrolige. Moren må forsørge sig selv og børnene ved at lave ildtændere i hjemmet dag og nat. Selv går hun sulten i seng og siger til børnene, at hun skam "har spist". For 500 små ildtændere får moren 35 øre på ildtænderfabrikken. Hun henter dem i en sæk og slæber dem færdige derud næste morgen. For det beløb kan hun købe et kvart rugbrød og lidt madfedt. Det skal række til tre børn og hende selv. Problemet er, at moren ikke kan nå at lave ildtænderne, og Christian gør - ikke fyldt fem år - sin entré i arbejdets verden. Så når faren (der ikke kun er drikkædlig men også brutal) og de mindste er faldet i søvn, tager han og moren fat. Det gælder om at komme ud med 500 ildtændere og skaffe brød og fedt til de sultne munde. Nogle nætter falder den lille dreng i søvn og bliver vækket af moren, der bønfaller ham om at blive ved, så de kan få mad.

På skråfabrikken som tiårig

Skolen er et kapitel for sig. Udover hans elskede lærer Thyregod byder skolegangen mest på udenadslære og grov mishandling med spanskrøret. Og tævene standser ikke i skolen. Det meste af barndommen bliver han også tæsket af sin fulde far, der om aftenen trækker ham ud af hans seng – en "pjaltekasse" på gulvet – og sparker ham. På sin 10 års fødselsdag bliver Christian Christensen lønarbejder. Han får halvdags plads på en skråfabrik til halvanden krone om ugen. Hver morgen må han op klokken halv seks og lave ildtændere i to timer inden skolen. Efter skolen løber han over på skråfabrikken, hvor der venter fem timers hårdt og ensidigt arbejde. Christian, der ellers kan læse før seks års alderen, får ikke tid til lektier. Om aftenen må han lave ildtændere eller gemme sig for farens slag i "pjaltekassen".

En arbejders død

Politiets råhed i datidens fattigkvarterer er en sag for sig. Særligt én episode gør indtryk. Skråt over for familiens dør bor slagteriarbejder Eriksen med kone og børn. Han kommer aldrig fuld hjem og er afholdt i lejekasernen. En aften overværer han, hvordan nogle politibetjente uden grund generer en gammel kone, der sælger radiser og røgede sild. Betjentene vælter både konen og hendes vogn med varer. Eriksen råber til betjentene, at de burde skamme sig over at behandle et gammelt menneske sådan. Betjentene tvinger Eriksen til at følge med på stationen. Da han to dage efter kommer hjem, er hans ansigt og hals et eneste sår efter politiets intense mishandling. Kvarterets "fattiglæge" konstaterer, at det kun er et tilfælde, han ikke er død. Efter nogle uger kommer Eriksen sig. Men så får han brev om, at han er idømt 30 dages fængsel for "gadeoptøjer". Da betjentene kommer for at hente Eriksen, står kasernens mænd klar med jernrør for at holde dem væk. En ung mand bliver trampet ihjel af politiet, da han forsøger at hindre dem adgang til Eriksens lejlighed. Politiet trænger dog ind i lejligheden og når at mishandle ham så meget, at han to dage senere er død. Da Rabarberlandet får kisten udleveret, er han så mishandlet, at folk ikke kan kende ham.

Rabarberlandet begraver sin faldne kammerat, og alt hvad der kan krybe og gå er med til at følge ham til hans sidste hvilested. En mørk armé af hundredvis af mænd og kvinder i hverdagstøj og træsko danner et sørgetog og følger kisten hele vejen gennem Nørrebros gader til Vestre Kirkegård. Ligtoget går bl.a. gennem Vesterbros Sundevedsgade, hvor folk står parat med blomster til kisten. Det bliver det største begravelsestog til Vestre Kirkegård, der hidtil er set i København.

Sammenhold på trods

Christian Christensen fæstner sig ikke kun ved elendigheden, men i lige så høj grad ved sammenholdet. Da Eriksen er død, samler beboerne i den fattige kaserne ind til, at hans kone og små børn ikke ender hos fattigvæsenet – ingen spøg dengang. Når sædeligheds politiet vil tvinge en af kasernens ”offentlige piger” på otte måneders tvangsarbejde, bliver de håndfast sendt hjem igen. Hvis en kone får bank af sin fulde mand, kommer de andre koner hende til hjælp med knipler, de har liggende til formålet. Der er dog også plads til nuancer, så det ikke kun er historien om de ”gode” fattige og det ”onde” politi.

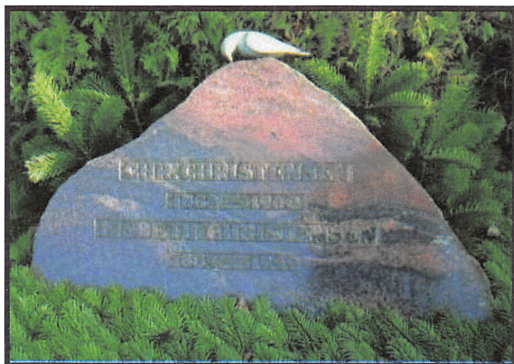
Christian Christensen understreger i sin bog, at Rabarberlandets folk er de mennesker, der fra grunden byggede dansk fagbevægelse op. En af dem, der var med og brugte sit liv på at forbedre forholdene for datidens arbejdere, var Christian Christensen selv. Så hvis man skulle blive i tvivl om fagforeningers berettigelse, behøver man bare at læse bøgerne om, hvad der for ikke så længe siden foregik i Nørrebros rystende Rabarberland.

Om Christian Christensen

Han blev født 1882 på Lolland og flyttede knap fem år gammel til Nørrebro. Som den ældste af 11 måtte han tidligt slås for brødet. Han blev i 1910 medstifter af ”Fagoppositionens sammenslutning” (*en revolutionær opposition til fagbevægelsen, der bl.a. var en vigtig grund til, at det i 1919 endelig lykkedes at få indført otte timers arbejdsdag*) lige som han var redaktør af dens blad ”Solidaritet”. Han var også meget optaget af, hvordan arbejderne kunne undgå de mange børnefødsler ved hjælp af svangerskabs forebyggende midler. Han drog skuffet til Blovstrød sogn, hvor han slog sig ned i Storskovhus. - Det var før ejendomspriserne eksploderede! Han døde i 1960, 78 år gammel, lige så fattig som han var født og han ligger begravet på sognets kirkegård. Jordfæstelsen skete uden kirkelig bistand.

I sin sidste tid, hvor han lige kunne slæbe sig fra seng til skrivebord, skrev han ”*En rabarberdreng vokser op*”. Ved sin død efterlod han sig fortsættelsen, som blev til ”*Bondeknold og rabarberdreng*”. Begge bøger er udkommet på Hans Reitzels forlag.

Artiklen er tidligere bragt i HUS FORBI.
Her med tilladelse fra Tine Sejbæk og HUS FORBI.

Fattigvæsenets arkiv

Børn 1799-1933

I Fattigvæsenets arkiv findes en del arkivalier om fattige børn. Størstedelen af arkivalierne omhandler børn, som blev sat i pleje. Når plejebørnene efter konfirmationen kom i tjeneste eller lære, blev der ført tilsynsprotokoller over dem, til de blev 18 år

- Plejebørn 1799-1912
- Konfirmerede børn (14-18 år) 1814-1933
- Børn på børnehjem 1885-1933

Børn fik en central plads i Fattigforordningen af 1799, da fattigkommissionen ønskede, at også fattige børn fik mulighed for at udvikle sig til produktive samfundsborgere. Var forældrene ikke i stand til at sørge for deres børn, trådte Fattigvæsenet til, enten med hjælp til familien eller ved at finde en plejefamilie til barnet.

Plejebørn 1799-1912

1799 - ca. 1870 blev plejebørnene registreret under eget almissenummer i Fattigvæsenets hovedmandtaller/Almissexprotokoller. Fra 1833 blev der ført særskilte protokoller (registre) over plejebørn på landet.

Protokoller over plejebørn

1833-1864 Sted- og navneregistre vedr. plejebørn (på landet)

1860-1869 Protokol over faste plejebørn i København med register

1861-1870 Protokol over interimistiske (midlertidige) plejebørn i København

1871-1912 Almissexprotokol for plejebørn m.v. på landet

Protokollerne giver følgende oplysninger

- Navn
- Fødselsdato eller alder
- Føde- og dåbssted (kun i Almissexprotokol for plejebørn på landet 1871-1912)
- Almissenummer
- Plejeforældres navn, stilling og bopæl.

Herudover kan forældres navne og stillinger være oplyst, samt oplysninger om plejelønnens størrelse, hvilken skole barnet gik i, hvornår og hvorfor det kom i pleje.

Der er ofte henvisninger til andre af fattigvæsenets protokoller.

Indgange

- 1860-1869 Stedregister over Københavns Fattigvæsenets plejebørn

- 1875-1925 Sogneregister for plejebørn på landet
- 1867-1898 Register til almisseprotokoller for plejebørn m.v.

Sager

Stort set alle sager vedr. plejebørn er kasserede.

Finder du ikke det du søger

En del plejebørn blev anbragt i privat pleje uden Fattigvæsenets medvirken.

Disse børn optræder ikke i Fattigvæsenets protokoller.

Konfirmerede børn 1814-1933.

Protokoller over konfirmerede (14-18 år)

1814-1842 Protokol over konfirmerede ungdom (med register)

1842-1882 Protokol over konfirmerede piger (med register)

1868-1886 Protokol over konfirmerede piger på landet (med register)

1887-1933 Protokol over konfirmerede piger (Tilsynspiger)

1842-1882 Protokol over konfirmerede drenge (med register)

1868-1879 Protokol over konfirmerede drenge på landet (med register)

1877-1892 Protokol over konfirmerede drenge (Tilsynsdrenge)

Protokollerne giver følgende oplysninger

- Navn
- Alder eller fødselsdato
- Fødested (fra 1842)

Anbringelse i tjeneste eller lære (indtil 1842 under anmærkninger).

Indtil sidst i 1870erne kan desuden være oplyst almissenummer, konfirmationsdato, forældres eller plejeforældres navn, stilling og bopæl samt skudsmål fra skolen.

Fra sidst i 1870erne og indtil 1906 i Konfirmerede piger, indtil 1903 i Konfirmerede drenge, er desuden oplyst navnet på evt. tilsynsværge, om barnet var ægtefødt samt hvor moderen boede 10 måneder før fødslen.

Fast almisse 1799-1915

Almisseprotokollerne, også omtalt som Fattigvæsenets hovedmandtalsprotokoller, indeholder oplysninger om de personer, som gennem en kortere eller længere periode fik fast fattighjælp

De består af tre serier:

- 1799-1815
- 1815-1857
- 1857-1915

Protokollerne giver følgende oplysninger:

- Navn
- Alder ved indskrivning

- Fødested
- Religion/etat
- Bopæl
- Børnenes skole
- Understøttelsens art og varighed
- Tidligere hjælp
- Arbejdsfærlighed
- Anmærkninger

Ved indskrivning i fast almisse, fik hver person/familie et fast nr. Når de udgik (blev udslettet), overtog en ny person/familie dette nummer. I rubrikken ”anmærkninger” kan du finde oplysninger om børns konfirmation, ægteskabelige forhold (dødsfald, separation o.l.) Den faste almisse var i mange tilfælde afhængig af, om der var ukonfirmerede børn i familien. Når det yngste barn blev konfirmeret, ophørte almissen ofte. Almisseprotokollerne 1857-1915 giver næsten altid oplysninger om føde-, konfirmations- og vielsesogn. Forskellige ændringer i fattigloven medførte, at mange gik fra fast almisse til anden hjælp. Fx indførtes aldersforsørgelse fra 1891. Disse personer udgik derfor af almisseprotokollerne.

Efter 1915 fortsætter almisseprotokollerne i to små protokoller indtil 1928.

Disse giver kun få oplysninger:

- Navn
- Bopæl
- Hjælpens art
- Ekstra almisse
- Anmærkninger

Der findes navneregister til almisseprotokollerne.

Børn på børnehjem 1885-1933

Børnene kunne anbringes på følgende børnehjem:

1885-1918 Børneoptagelsesanstalten på Sankt Johannes Stiftelse

1897-1910 Børneoptagelsesanstalten i Sundby

1908 Børnehjemmet Nærumgård

1918 Børnehjemmet Kildevang (afløser for børneoptagelsesanstalten på Sankt Johannes Stiftelse). 1921- oprettedes en række børnehjem. I STARBAS findes en række børnehjemsarkiver.

Sager

Stort set alle sager vedr. børn på børnehjem er kasserede. Der er bevaret kassationsprøver for følgende protokolrækker:

- 1917-1920,1930 OPT-protokol
- 1902-1911 Sundby optagelsesprotokol
- 1908-1933 Protokol over børn på børnehjem

En Historie fra Familiekrøniken

Lige så langt jeg kan huske tilbage, har vi i min mors familie, når talen blev om de ældre generationer, altid nævnt moster Marie (min mormors søster). Hun var missionær og havde både været i Syrien og Palæstina, men det mest spændende var, at hun var blevet ædt af hajer i det Indiske Ocean efter et skibsforslis, da hun som missionær var på vej til Indien.

Da jeg gik i gang med at slægtsforske i min mors aner/familie kom jeg ganske naturligt til min mormors søster, Karen Marie Emilie Hansen, altså moster

Marie. Jeg havde forventet nogle oplysninger/notater om hende, idet min far var en meget ivrig slægtsforsker, og i hvert tilfælde fra min mor, som interesserede sig meget for sin families historie, men nej, det eneste jeg fandt var fødsels- og dødsdag henholdsvis den 23. februar og den 30. marts 1888 i Terslev i Sorø Amt (end ikke at hun var gift). Dertil kom 2 små syriske vaser fra Damaskus og 2 servietringe og et lille skrin fra Jerusalem, som hun havde haft med hjem, og som jeg havde fået for adskillige år siden. Men hvad kunne jeg finde i familiearkivet? cirka 2 m² dokumenter, notater, fotografier m.m. for jeg vidste, at jeg som barn havde set et billede af hende. Jeg fandt rimeligt hurtigt billedet, samt 3 brevkort bl.a. fra Damaskus, hvori hun spørger til min mor, der havde været meget syg, da hun rejste fra Danmark. Men nu var jeg på en eller anden måde blev grebet af, at jeg måtte vide mere om hende end bare det, at hun var blevet ædt af hajerne. Det blev begyndelsen til, at hver gang der var den mindste anledning blev familien spurgt, og de personer med viden tilknyttede det kirkelige område, samt til et utal af opslag på Internettet. Og pludselig var der en i familien, der havde en gammel fotokopi af en avisside af Folkebladet fra onsdag den 15. august 1917.

Det viste sig under ”Meddelelser fra og om Hedningemissionen” at være en nekrolog over ”Pastor J. K. Nygaard og hustru.

Det fremgår af nekrologen, at dampskibet ”City of Athena” var stødt på en mine og sunket, og at missionær Nygaard og hustru havde mistet livet. Af kabelgrammet, der var sendt fra Cape Town, hvor de reddede var kommet i land, fremgår det endvidere, at man ikke vidste, hvor mange af de næsten 30 missionærer, som var ombord, der var druknet. Endvidere blev følgende slutning af et brev som pastor Nygaard havde sendt fra St. Lucia i Vestindien citeret: ”Ængstelse er der ellers intet af, naturligvis. Vi gaar den Almægtiges erinde og ikke vort eget. Der er tryghed og frimodighed i dette, naar man gaar ud under Vanskeligheder og i Ubeslægtigheder, at man ikke er sin egen, men er Guds og gaar hans Erinde.”

Denne afslutning på det sidste brev fra moster Marie og hendes mand kan man tolke på flere måder, f.eks., at der var tale om meget religiøse mennesker eller, at de havde haft en forudanelse om "deres skæbne". Jeg tror, at moster Marie og hendes mand med deres mange rejser og de mange farer, der var ved at rejse under 1. Verdenskrig, havde set i øjnene, at de kunne omkomme, hvilket også blev bekræftet af de overlevendes videre skæbne. I andre af de fundne fotokopier af Folkebladet var der onsdag den 24. oktober 1917 under "Meddelelser fra og om Hedningemissionen" en artikel af pastor Løvaas. Da artiklen giver en klar, livlig og troværdig øjenvidneberetning om enkelthederne i forbindelse med s/s "City of Athena's" forlis, har jeg valgt kun at oversætte den.

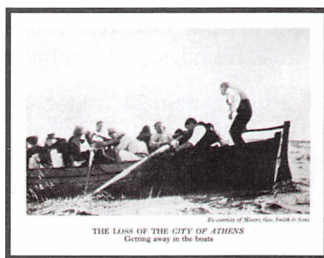
"Fredag den 10. August var en skøn Dag, og alle ombord var i Perlehumør; thi der var gode Udsigter til at naa frem til Cape Town før Aftentid, da vi i flere Timer havde haft Fjeldene ved nævnte By i sigte. Klokken lidt i tre var Pastor Braaten tilfældigt paa Dækket. Hvor Søster Caroline, Pastor og fru Nygaard befandt sig, ved jeg ikke. Jeg og familie var i vort Lugar for at fuldføre nogle Breve til vore i Amerika. Da kom Eksplosionen, som syntes at være en dobbelt --- Skibet stødte formentlig på to sammenlængede Miner. Den traf Forstavnen, tilsyneladende på venstre Side.

M. Lundström
VICTIM OF THE WOLF'S MINES. S.S. CITY OF ATHENS
Sunk off Daassen Island near Capetown, 1917

Det kan lettere tænkes end beskrives, hvilken Røre og Trængsel, der blev i Gange og Trapper. Der blev dog, Gud ske lov, ingen Panik. Enkelt Personer sørgede for sig selv og hjalp andre; de som havde Familier, saa til at alle sine kom med Redningsbaadene. Vi havde paa hele Rejsen kun haft en Øvelse i at tage Redningsbælterne paa og at finde vore Baade. Braaten og vi var anvist til Baad nr. 3 med Andenstyrmanden, søster Caroline og Nygaards nr. 1 med Førstestyrmanden. Der var syv Redningsbaade ialt, og alle blev sænket ned paa Vandet uden uheld. Men alle tog Vand ind, og vi fik travlt med at lænse Baadene. Forsøgte at ro mod Land, men det forslog saa lidt. Havde fuld hyre med at holde Baaden op mod Bølgerne, saa den ikke skulle kæntre.

Vel saa en Time efter ulykken, saa vi Skibet, som vi netop havde forladt, løfte Bagstavns Ende til vejrs og saa forsvinder i Dybet. Vi spejdede mod Land hele Tiden efter Hjælp, men ingen kom, og saa kom natten. Nu var Smaabaadene spredt her og der på de stadig voksende Bølger. Den ene vidste hvor den anden var. Ved hjælp af nogen røde lys "flares", som blev afbrændt fra Tid til anden. Vi frygtede for, at vi skulle tilbringe Natten ude paa Havet i vort lille Fartøj, da et Lys viste sig over Bølgerne i retning af Cape Town. Efter en Tid viste det sig at være Lyset paa en Bugserbaad, som var sendt ud for at lede efter os. Vort Hjerter blev fyldt med tak og lov til ham som har sagt: "Kald paa mig paa Nødens dag, og jeg skal udfri dig, og du skal prise mig." Bugserbaaden

© University of Miami, Sea Grant & Boat
THE LOSS OF THE CITY OF ATHENS
Getting away in the boats

kom nærmere, drejede hid og did, og vi forstod, at den var i færd med at opsamle de Forulykkede fra den ene Baad efter den anden. Vor Tur kom ogsaa tilslut. Da vi kom ombord paa Baaden, blev det fortalt os, at vor var den sjette Smaabaad, som var blevet reddet. Der var altsaa en igen. Vi søgte blandt Passagererne efter Søster Caroline og Nygaards, men fandt dem ikke. Og stakkels fru Nygaard som havde været syg lige siden vi forlod New York. Hun skulle gaa i den Baad som sidst skulle blive reddet. Vi haabede og bad, at de snart maatte blive opdaget af Søgelyset og frelst. Klokken var nu omkring 7.45, og det var ganske mørkt. Ikke før kl. 10 blev der fundet spor af de forulykkede, og da viste det sig, at den havde tabt nær halvdelen af sin kostbare Last. To døde Børn blev bragt ombord samt deres døende Far, som udaandede straks derpaa. Andre blev bragt ind i mere eller mindre forkommen tilstand, nogen bevidstløse. Vi spejdede efter vore kære Venner, men det blev os straks fortalt, at de laa ude i havet.

De overlevende fortalte, at Baaden kæntrade 4 eller 5 gange, og for hver gang tabtes nogle af Passagererne. Og til trods for at de stærke hjalp de svage, kunne ikke alle blive reddet. Pastor Nygaard blev ikke set efter, at Baaden kæntrade første gang, mens han Hustru blev reddet to, tre gange, men maatte give op til sidst. Søster Caroline, fortælles det, sank ogsaa efter første Kæntring, anbefalende sin sjæl i Guds Haand. I alt druknede der 19 Sjæle, heraf 4 hinduer, som tilhørte Skibspersonalet. Det var tungt at miste sine Venner og Medarbejdere i Herrens Vingaard. Vi kan ikke fuldt ud forstå, at de er taget fra os; det hele staar for os som en Drøm. Det er dog vort sidste Haab, at disse tre nu er hos ham, som har sagt: "I min Faders hus er der mange Rum ---, --- der, hvor jeg er, skal ogsaa I være." Dette er vor Trøst i Sorgen. Vi syntes, at vi var en nok saa stort Flok, da vi forlod Brocklyn den 12. juli. Nu er vi saa faa igen. Efter vort Syn saa behøvedes vi alle at være derude paa Madagaskar; men Herren tænkte det anderledes, og vi faar give ham ret, og en dag prise ham for hvad han har gjort.

Nu er vi paa Missionshjemmet "Concord" i Durban. Kom hertil med Jernbane fra Cape Town, en tre-dags Tur. Havde mulighed for at rejse af Sjøvejen, men vi havde faaet nok af Søen for en tid. Skibskompaniet betalte vor Jernbanerejse paa nær et par "shillings", samt vor Hotelregning i Cape Town. Vi tabte naturligvis alt det vi havde med os, men fik bjerget Pengene og "pasports". Braatens og vort tab er tilsammen over \$1.600. Ca. 300 Postsække gik til bunds med Skibet. Om en uges tid gaar "Bagdad" til Madagaskar, og dersom vi bliver færdige med vore Indkøb, saa rejser vi med dette Skib. Saa vær da hilset fra os alle, og husk fremdeles paa os for Naadens Trone."

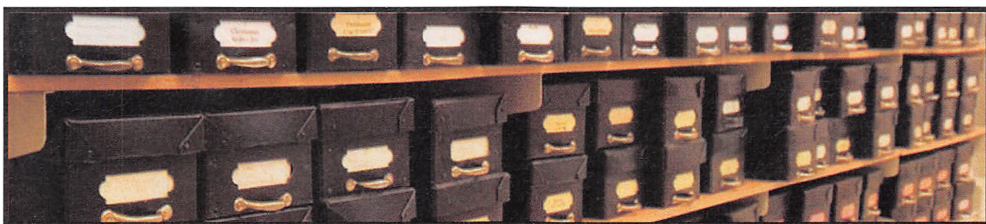
Af artiklen den 24. oktober fremgår det ogsaa, at telegrafapparatet ombord på "City of Athena" blev ødelagt under eksplosionen, så man intet nødråb kunne afsende. Endvidere bliver mandskabet ombord på både "City of Athena" og redningsbådene, som blev sendt fra Cape Town, rost i stærke vendinger for den troskab og duellighed de udviste fra først til sidst under forløbet på at redde så mange og så meget som muligt.

Skibet sank på meget dybt vand, så intet af det som gik tilbunds kunne reddes. Der omkom 15 passagerer (heraf 6 børn) og af de omkomne passagerer var de 12 missionærer eller personer som tilhørte missionsfamilier. Moster Maries sidste rejse med rederiet Ellerman City line's S/S "City of Athena" på 5.604 tons fra New York den 12. juli 1917 til den

sluttede med en minesprængning den 10. august 1917 20 miles NW fra Cape Town ved øen "Dassen Island" var noget anderledes end, hvad familieoverleveringen fortalte, men ikke mindre dramatisk, og "mon ikke hun alligevel blev spist af en haj", det er da et hajfyldt farvand! Minen eller minerne var udlagt af det tyske marinefartøj "Wolf", der i øvrigt ifølge oplysningerne om skibsforslis under 1. verdenskrig var et af de marinefartøjer, der var skyld i de fleste forlis i det sydlige Atlanterhav og det Indiske Ocean.

De reddede missionærens videre rejse til deres bestemmelsessteder blev ikke mindre dramatiske, idet skibet "Bagdad" efter 3 dages sejlads fra Durban i Sydafrika løb på et skær og sank, men her blev alle reddet.

Af Jørgen Thiim

Vendelboer på nettet

Stammer slægten fra Vendsyssel? Så er der en ny netressource på vej som vil glæde alle med aner på disse kanter

Den frivillige gruppe "Arkivlauget" ved Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum, har igennem mere end et år arbejdet med at scanne og indtaste oplysninger fra Vendelboarkivet. Vendelboarkivet er postmester Tage Marchmann Sørensens store samling af kort med oplysninger om personer født i Vendsyssel – med henblik på at gøre de mange oplysninger tilgængelige for alle på Internettet.

I perioden 1967 til slutningen af 1980'erne indsamlede postmester T. M. Sørensen materialet fra aviser og blade, fra personalhistoriske bøger f.eks. "danske stater", diverse folketællinger og egen og andres forskning. Han udklippede notitserne og satte disse papirklip op på kartotekskort, som han organiserede i kasser – i alt 104 kasser med ca. 130.000 kort. Omkring halvdelen af disse kasser er et sogneopdelt kartotek, hvori personerne er placeret kronologisk efter fødselsåret.

Derudover er der et antal kasser med mandspersoner sorteret efter efternavnet, samt nogle kasser med kvinder, der bærer et slægtsnavn, sorteret efter fornavn. Det bemærkes, at det kun er "indfødte" Vendelboere, der er med i arkivet - og kun op til ca. 1925.

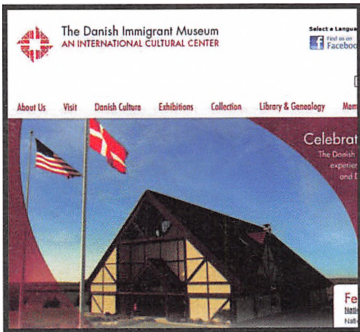
Det fysiske arkiv er opstillet på Vendsyssel Historiske Arkiv, hvor man kan se de originale kartotekskort, samt T. M. Sørensens samling af mapper og optegnelser.

Saxet fra <http://www.historie-online.dk/nyt/vendelboer-slaegtsforskning.htm>

Efterårsprogram 2010.

Onsdag den 8. Sept. 19.00:

”I Holgers kølvand 1911 – 1920 sømandens liv ombord på sejl-skibe”.
John Simonsen, slægtsforsker. Mistede sin far som 2 årig i 1934. Nu - 70 år efter - har han en detaljeret beskrivelse af faderen Holger som sømand. På sejlskibene krydsede han de syv verdenshave, han oplevede farefulde sørejser, optakt til mytteri, forliste under stormvejr, tjente i US NAVY under 1. Verdenskrig. Beretningen bygger på dokumenter fra en æske moderen havde opbevaret; samt på forskning i såvel indenlandske som udenlandske arkiver. Holger blev politibetjent, fik i 1926 dusør fra Carnegies Belønningsfond for Heltemod. Ved sin død efterlod han sig hustru og 2 drenge. Foredraget bliver underbygget af fotos og dokumenter – og vi følger skibenes ruter på et verdenskort.

Lørdag den 25. Sept. 3 foredrag fra kl. 10.00 til 17.00. Besøg fra The Danish Immigrant Museum i USA. ”De drog til Amerika og hvad så?” *Michele McNabb Slægtsforskningsleder* ved The Danish Immigrant Museum i Elk Horn, Iowa, USA bibliotekar holder en heldags workshop om de kilder og metoder, der kan tages i brug for at finde udvandrede slægtninge og deres efterkommere i USA, og hvordan deres liv artede sig i et nyt land. Mødet vil blive holdt i vores sædvanlige lokale i Mormonkirken i Ballerup Centret. Se artikel i Slægt & Stavn. Nr. 2.

Onsdag den 13. Okt. kl. 19.00: ”Politets registerblade”.

Fra København Stadsarkiv, Lars Peter Jørgensen. Politets registerblade er et register på løse blade, som blev ført af Københavns politi i perioden 1890 til 1923. Det dækker samtlige beboere i København over 10 år. Gifte kvinder og børn under 14 år blev påført ægtemandens/faderens kort. Politiet havde i slutningen af 1800-tallet brug for at have et kartotek der viste hvor folk i København boede, og hvad de levede af. Der førtes i forvejen mandtalslister

Registerblad. nummer 15 14	
Fødsel Navn	Christ, Carl
Levested	Bygmand
Fødselsdato	1870
Alkoholbevilling	1898
Andet Navn	Carl Christ
Born	1898
Hjælp Report	
1898	
1898	
1898	

som blev udfyldt af de københavnske husejere to gange om året, svarende til de officielle flyttedage. Der skulle de angive hvilke personer over 10 år der boede i deres ejendom. Disse lister afleveredes til politiet, som så selv førte et navnerregister til. I 2008 henvendte de tre slægtshistoriske foreninger bag bogen *Hvem Forsker Hvad*, sig til Københavns Stadsarkiv med et tilbud om at finansiere en digitalisering af Københavns politis registerblade, mod at Stadsarkivet ville stå for tilgængeliggørelse af arkivalierne. Det takkede den daværende stadsarkivar Henrik Gautier ja til. Opgaven blev forankret som et tværfagligt projekt mellem Stadsarkivets medarbejdere fra IT-arkivet og læsesalen. Lars Peter vil fortælle dels om projektet og dels om de udfordringer digitaliseringen betyder for søgningen i registerbladene.

Husk slægtsforskerdagen. Lørdag den 23.

Okt. kl. 9.30-15.15 i Valby Kulturhus, Valgårdsvej 4. 2500 Valby. Ikke langt fra Valby S-Station: Årets Tema: **"Fra jord til bord – 1700 og 1800 tallets fødevarer-kæde."** Dette er emner som har berørt mange af vore forfædre. Vore tre foredragsholdere vil fortælle om dette. Nogle vil inddrage relevant kildemateriale til belysning af disse emner og fortælle om, hvor kilderne findes og om hvordan de kan benyttes. Se Slægt & Stavn. Nr. 2. Tilmelding til A.M. Krogh-Thomsen, på vor hjemmeside:

www.genealogi-kbh.dk/foreningen/skrivtil.htm

Onsdag den 10. Nov. kl. 19.00: "Hvad kan de gamle billeder fortælle?"

Anna Margrethe Krogh-Thomsen. Har du gamle billeder af dine forfædre og slægtninge, de steder hvor de levede eller af de genstande de har haft og brugt i deres liv. Kan dette være med til at sætte "kød og blod" på din slægtsforskning. Hvor kan man evt. finde billeder og lidt om hvad der kan gøres i et billedbehandlingsprogram for at rette op på de værste skader, der kan være sket på billederne. Hvordan de kan redigeres, så de kan bruges i et slægtsforskningsprogram.

Onsdag den 1. Dec. 19.00: "Julens traditioner fortalt i ord og billeder og sang"

Gitte Bergendorff Høstbo, Hør om julens almindelige traditioner og tag din sangstemme med, da vi synger nogle af julens traditionsrige sange, krydret med historien bag dem. En rigtig hyggelig aften.

Hvem laver Alterbrød?

Hvem bager alterbrød?

I de nordiske lande er der tradition for, at det er det enkelte lands ældste diakonissehus, som bager alterbrød til landets kirker. Sådan er det også i Danmark. Den danske Diakonissestiftelse har solgt alterbrød fra omkring år 1880 - og gør det den dag idag. Diakonissestiftelsen blev grundlagt den 26. maj 1863 og er dermed Danmarks ældste diakonissehus.

Starten på det hele

Bagning af alterbrød - dengang kaldet "kirkebrød" - blev påbegyndt allerede i 1877, da Diakonissestiftelsens dengang nye bygninger på Peter Bangs Vej 1 stod færdige. Ved indvielsen af Emmaues kirken nytårsaftensdag 1876 fik Diakonissestiftelsen et hostiejern i gave, og diakonisserne (kaldet søstre) bage først kun til brug i stiftelsens egen kirke og på hospitalet, men snart rygtedes det ude i landet, og andre kirker henvendte sig. I 1881 viser bøgerne, at der blev solgt alterbrød for kr. 23,60 - i 1912 steg salget til kr. 407,20 - og i 1997 solgtes 19.464 ruller á 140 oblater = cirka 3 millioner oblater til en værdi af kr. 1.338.010. Overskuddet blev på cirka kr. 371.000.

Bagningen i "gamle dage" foregik for det meste pr. håndkraft på hostiejernet, der minder om et gammeldags "vaffeljern". Dejen, der bestod - og stadig består - af vand og mel, blev hældt på den nederste plade. Så blev jernet smækket sammen, og en vægt på 40 kg blev lagt ovenpå. Brødene blev bagt ved 250 graders varme - 35 alterbrød ad gangen. Når en plade var færdigbagt, skulle den fugtes i en speciel ovn, så brødene ikke smuldrede for let, ikke var for seje, men heller ikke så sprøde, at de knasede mellem tænderne. Efter en alterbrødsplade var blevet fugtet, blev hvert enkelt alterbrød stanset ud på en maskine, der mest af alt mindede om de maskiner, man brugte til at sætte kapsler på flasker med. Efter udstansningen blev alterbrødene håndsorteret og lagt på bageplader, hvorefter de blev sat ind i et specielt tørreskab med 80 graders varme. Til sidst blev brødene lagt i ruller pr. håndkraft, rullen fik påført modtagers navn og adresse, blev frankeret - og sendt ud i det danske land med postvæsenet.

Den nyere tid

Op igennem Alterbrødsbageriets mere end 100-årige historie har det for det meste været "pensionerede" diakonisser, der har stået for produktionen. En overgang var omkring 8-10 søstre beskæftiget med bagningen, som foregik manuelt og var meget arbejdskrævende (se ovenfor). Med tiden var det dog nødvendigt at have anden arbejdskraft i bageriet - således var der på et tidspunkt ansat to "rigtige" bagere. Senere igen kom der dog atter diakonisser og diakoner i bageriet. I Tyskland havde man fremstillet en "Hostienbackautomat", en alterbrødsmaskine, der kunne bage brødene automatisk. Men indkøb af maskinen og installering af den ville beløbe sig til ca. 1,2 millioner danske kroner - og det var jo lidt dyrt. Samtidig ville maskinen ikke være i arbejde i ret lang tid, før det danske behov var dækket

ind - den kunne nemlig bage 15-16 millioner alterbrød om året, og det danske behov var ca. 3 millioner brød.

Alterbrødsbagningen blev alligevel moderniseret. Diakonissestiftelsen indgik i 1986 et samarbejde med Jysk Teknologisk Institut i Århus og firmaet Elektropak consult ApS om at lave en helt ny alterbrødsmaskine, der kunne dække behovet i Danmark uden at være alt for dyr. Udgangspunktet var en karrusel til isvaffelbagning, men der blev ændret mange ting! Den nyudviklede, halvautomatiske alterbrødsmaskine kom på prøveopstilling på Diakonissestiftelsen i september 1987 - men ak! Det var en skuffelse. Så den måtte hjem til Århus igen. Efter nogle forbedringer kom maskinen tilbage til Frederiksberg - og nu fungerede det. Siden da blev der løbende foretaget forbedringer og ændringer ved maskinen, og den endte med at være i stand til at bage op til 4 millioner stk. alterbrød om året. Takket være den halvautomatiske maskine kunne denne produktion klares af to heltidsansatte.

Bagning på den halv-automatiske maskine

Bagningen af alterbrød foregik i en kælder under Diakonissestiftelsens plejehjem Søster Sophies Minde på Søndre Fasanvej på Frederiksberg. Her stod den store halvautomatiske maskine og bagte, sugede, pustede og larmede noget så forfærdeligt. Brødene blev suget fra bagepladen op i nogle plastikrør. Lige så snart brødene var blevet suget væk, pustedes der med trykluft på bagepladen for at rense den for dejrester. Der blev trykket på en knap og hevet i et håndtag - og 19 små klatter ny dej blev sat på bagepladen. Karrusellen kørte en sjattedel omgang - og 19 nybagte alterbrød blev suget fra bagepladen over i plastikrørene. De fyldte rør blev flyttet over på et bord, og alle alterbrødene blev så håndsorteret, fyldt i papruller - godt og vel 150 brød i hver rulle, som blev "fyldt op" med et stykke skumgummi ned i rullen for at undgå, at brødene skulle rutsje frem og tilbage. Til sidst blev rullen lukket med en plastiktut som en slags låg og kommet i en plastikpose, der blev lukket lufttæt - og så endelig lagt på lager.

En helt ny maskine

I løbet af 2001 opstod der så mange problemer med den halvautomatiske bagemaskine, at det blev besluttet at indhente priser på en helt ny maskine. Efter en hel del nytænkning indgik Diakonissestiftelsen en aftale med firmaerne VARO Specialmaskiner A/S (www.varo.dk) og Elektropak consult ApS (www.elektropak.dk) om at fremstille en helt ny og praktisk talt automatisk bagemaskine til Alterbrødsbageriet. Den nye maskine blev opstillet i september 2002, og efter en indkøringsperiode bager maskinen nu flotte alterbrød. Den har forbedret kvaliteten af alterbrødene samt medført bedre arbejdsmiljø for oblatbageren, der nu ikke længere skal anstrenge sig helt så meget som før. Maskinens kapacitet er ikke helt fastslået endnu, men den er så høj, at der nu er skåret ned i bemanningen i Alterbrødsbageriet - fra 2 1/3 til 1 1/3 medarbejdere.

Maskinen er opstillet samme sted som den tidligere: I kælderen under plejehjemmet Søster Sophies Minde på Frederiksberg. Det meste af maskinen er nu lukket inde i en "kasse", og påfyldning af dej på bagepladerne foregår nu af sig selv, hvor oblatbagerne før skulle trykke på diverse knapper for at få ny dej på pladerne. Når brødene er bagt, suges de automatisk op og lægges i nogle høje plastikrør, som også befinder sig inde i "kassen". De fyldte rør

flyttes over på et bord, hvor hvert enkelt alterbrød bliver håndsorteret for at sikre så god en kvalitet som muligt. Så fyldes brødene i papruller - 140 brød i hver rulle; der lægges et stykke skumgummi ned i rullen for at undgå, at brødene rutsjer frem og tilbage; rullen lukkes med en plastik-tut som en slags låg; rullen kommes i en plastikpose, der lukkes lufttæt - og lægges på lager.

Når bageriet modtager fakturaerne fra kontoret, pakkes der kasser med 2, 4, 6 og 10 ruller i hver kasse. Kasserne kan så "sættes sammen" til det antal, den enkelte kunde har bestilt - der sælges kun ruller i lige antal. Kasserne pakkes i nogle tilfælde ind i brunt papir, men ellers sættes der blot en adresseseddel udenpå - og så er brødene klar til fragtmændens afhentning hver onsdag bortset fra i bageriets ferier. Hen ad vejen er antallet af ruller, som vores kunder kan bestille, blevet justeret lidt - man kan ikke længere købe pakker med 8 ruller, og ej heller antal ruller, der er deleligt med 8. Dette skyldes, at der efterhånden ikke var ret mange kunder, der bestilte sådanne antal, og det blev derfor for dyrt at købe emballage. Til gengæld har små kirker, der har problemer med at holde alterbrødene tørre, nu fået mulighed for at få leveret i halve ruller med kun 70 alterbrød i. Samtidig med skiftet til den nye maskine valgte Alterbrødsbageriet at skifte speditør, således at pakkerne med alterbrød nu bringes ud af Danske Fragtmænd (www.danske-fragtmaend.dk) til kirker og andre kunder i Danmark - pakker til Grønland, Færøerne og udlandet sendes stadig med Post Danmark (www.postdanmark.dk).

Hvad bruger vi vores overskud til?

Overskuddet fra Alterbrødsbageriet går ubeskåret til hjælp til driften af Emmauskirken (www.emmauskirken.diaconissen.dk), som ikke har officiel status af sognekirke, og som derfor ikke får del i kirkeskatten. Med andre ord har kirken ikke andre indtægter end overskuddet fra Alterbrødsbageriet, som er en kærkommen støtte til driften, men naturligvis langt fra nok. Kirken modtager også nogle gaver udefra i form af testamentariske beløb o.lign. Da udgangspunktet - hovedhjørnestenen - for hele Diakonissestiftelsens virke er det kristne evangelium, kan vi ikke undvære Emmauskirken, og Diakonissestiftelsen dækker så selv resten af driftsomkostningerne.

Kunderne

Alterbrødsbageriets kundekreds er ret blandet. Den består naturligvis mest af kirker/sogne, men også brugser, købmænd, boghandlere, materialister, hospitaler, fængsler og en enkelt farvehandler køber alterbrød - som naturligvis leveres til den lokale kirke, der føler, at det er nemmere at lade een bestemt forretning købe både alterbrød, altervin og alterlys m.m. hjem. Der sælges også alterbrød til kirkerne på Færøerne og Grønland. Ligeledes leveres der til de danske kirker i Sydslesvig og sømandskirkerne rundt om i verden.

Opskriften på alterbrød

Mange spørger, hvad alterbrød er lavet af. Eftersom nadveren blev indstiftet i jødernes påske, hvor de spiser usyret brød, er alterbrød rent faktisk lavet uden gær. Det består simpelthen af postevand og almindeligt hvedemel. Skulle nogen have lyst til at forsøge sig ud i alterbrødsbagningen, er opskriften til en dags bagning her: 2 kg hvedemel og 2,35 liter vand - dette røres godt sammen til en lind dej - og så er det bare om at komme i gang med dej og pande !!!

Sakset fra <http://www.diaconissestiftelsen.dk/>

Danskernes by i Alberta – Danaviuw nu Standard

Vi var på ferie i British Columbia, Canada, og tog en afstikker til Standard i Alberta, hvor et familiemedlem, Henry havde boet og sidst havde skrevet fra. Vi havde hjemmefra emaillet sammen med en meget hjælpsom præst, der synes vi skulle tale med nogen af beboerne i byen. Så vi drog til byen, der viste sig at have tre gader på den ene led: Helsingore ave, Christian ave og Frederich ave. På den anden led 1. 2. og 3. avenue. Præsten havde stadig en dansk kirkebog og vi hjalp ham med oversættelse af de enkelte overskrifter i bogen, der var på dansk. Han havde tilmed samlet en del af de ældre, der havde danske rødder. De kunne så fortælle at Henry var flyttet til Vancouver Island for mange år siden, og det var sikkert der, han holdt op med kontakten til familien. En af de ældre kunne fortælle, at han som dreng havde kendt Henry og at denne havde lavet en kælk til ham. Henry var tømrer og havde været med til at bygge mange af de første huse i byen og kirken. Senere havde han bygget en hal, hvor der var sport og biograf, og den stod endnu som kulturhus.

Der var mange fine fortællinger om byen og dens danske beboere. Byen var grundlagt af CPR = Canadian Pacific Railway, der havde agenter i flere amerikanske landområder og fiskede folk, der ville dyrke land, som de kunne erhverve til lave priser. Mange ledte efter arbejde der omkring århundredskiftet 1800/1900. Henry var en af dem, der var taget til Amerika og var endt i Iowa, hvor der var mange danskere. CPR var smarte og lavede nu et dansk område, et hollandsk og et tysk og på den måde kunne man lokke folk med samme sprog til opdyrkning af landet langs jernbanens projekterede strækning i Canada. Betingelsen for at erhverve til lav pris var, at CPR havde retten til undergrunden og at bønderne skulle transportere deres varer (korn mv.) med deres jernbane. Så pionererne drog ud og opdyrkede prærien.

Vi besøgte Stanley Rasmussen (ham med kælken) og han viste os en bog over beboere i Standard, som havde fortalt deres historie om deres bosættelse på stedet. Det var her jeg vågnede som slægtsforsker og spurgte, om vi ikke kunne købe en af disse bøger, som vi kunne tage med hjem til Danmark, hvor interesserede så kunne få en fornemmelse om netop *deres* families udvandrerhistorie. I starten manglede der kvinder, men det blev afhjulpet ved at nogle af konerne fik deres søstre over, så der var mange familiemæssige relationer i byen. Den hed for øvrigt først Danaviuw og den nærmeste by var hollandsk og hed Gleichen. I Standard var der familier, der købte flere jordlodder – halve eller hele- og alle hjalp i starten med at blive etableret. Små hytter blev også sat op ude på grunden, ikke altid særlig komfortable i starten.

Jeg vælger at oversætte en lille historie, som eksempel på bogens indhold:

Otto og Kathrine Buchwald, af Ella Jensen

Otto Bredahl Buchwald blev født den 3. juli 1886 i Hjørring, Danmark. Han var den yngste af 8 børn. Hans mor døde i juli 1891 og faderen døde i juli 1894. Børnene blev skilt og spredt efter faderens død og Otto levede hos en onkel, der var ungkarl. Han forlod onklens hus, da han var fjorten og som 19 årig var han formand på en større gård i Danmark.

På dette tidspunkt mødte han Anna Kathrine Bendtson (måske fra Bendtsen) som dog tog afstand til den unge mand, men Otto var vedholdende af natur, så han vandt til sidst hendes hjerte. Den rastløse, åndfulde og oplevelseshungrende unge mand havde en vision om at blive landmand i Amerika, landet som skulle være mulighedernes land. Otto tog af sted og tilbragte sin første vinter 1908 i Tylor, Minnesota, hvor han gik på Folkehøjskole(hvor man lærte engelsk og om amerikanske forhold: red) og blev her gymnastikinstruktør. Han brugte nogen tid i Staterne, før han slog sig sammen med sine tre søstre og to brødre, der var emigreret til London i Ontario.

Vesten tiltrak Otto. Historier om tilgængeligt land og eventyret pirrede ham og han ankom til Standard, hvor han slog sig ned på 18 acres nær ved byen. På sit landstykke fandt han en overflademine af kul, som han om vinteren gravede op og brugte som brændsel. Han blev i den tid ved med at korrespondere med Kathrine med håbet om, at hun ville komme over til ham i Canada. Otto blev rastløs og solgte sine 18 acres og vendte tilbage til Staterne inden han igen returnerede til Standard. Han havde drømmen om at eje en ranch og fandt et $\frac{3}{4}$ jordlod land, hvor der sprang klart vand og hvor kvæg kunne græsse på højene. Kathrine kom endelig til Canada, hvor hun blev gift med Otto i april 1913. Deres første barn, en søn, Bredahl blev født et år senere.

Efter første verdenskrig tilbragte Otto og hans kone og lille søn flere måneder i Danmark, hvor de besøgte familie og venner. De tænkte alvorligt på at slå sig ned her, men efter mange diskussioner besluttede de at returnere til Canada i hvert fald i nogle få år mere. En datter, Ella, blev født da de kom tilbage til Standard. Tre og et halvt år efter kom den anden søn, Gordon, på scenen. Nu havde det unge par en familie at sørge for og farmen at arbejde på. Signe, Kathrines moder fra Danmark, kom over for at hjælpe de unge og var meget glad for børnebørnene. Hun blev hos familien i otte år. Otto og Kathrines hjerter blev tunge, da de mistede deres ældste barn Bredahl som blev 9 år. Tre år senere blev en tredje søn, Glen født. Det lettede deres sorg. Otto fik rygproblemer og tog til Rochester, Minnesota, hvor der var et lægecenter. Her måtte han vende tilbage til tit, for at få yderligere medicinsk hjælp. Det var hårde år og samtidig var depressionen i landet, som ikke gjorde det hele nemmere. Parret fortsatte med landbrug indtil sidst i 1940'erne, hvor de solgte deres jord og flyttede til Calgary, inden de flyttede til Edmonton hvor deres tre børn boede med deres familier. De første få år i Edmonton, blev Otto ved med at undervise og have ugentlige gymnastiktimer og de elskede at få besøg af deres børn og børnebørn. I mange år havde Kathrine det skidt og fik en hjerneblødning i 1964 og døde 13. oktober 1966. Otto lettede sin ensomhed ved at besøge familie og venner i det østlige Canada, Danmark og USA. Hans sidste år tilbragte han i Edmonton og han døde efter en kort sygdomsperiode 14. oktober 1978. Han blev overlevet af tre børn, elleve børnebørn og syv oldebørn. Et af børnebørnene døde før ham i 1969. Denne historie fortalt af datteren Ella Jensen, bliver i bogen efterfulgt af et digt skrevet af et af børnebørnene og fortæller om Bedstefader.

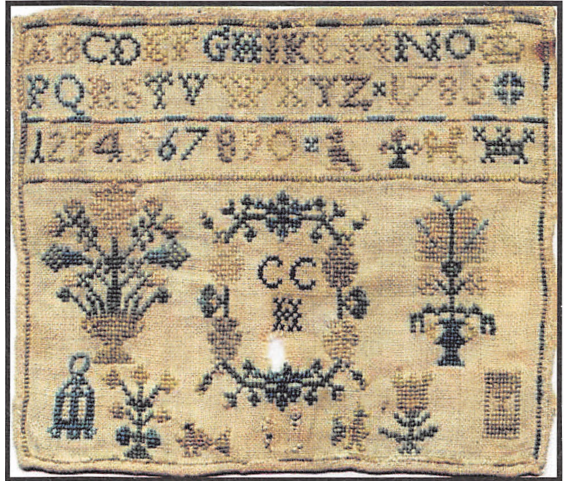
I det seneste "Hvem forsker Hvad" har jeg bekendtgjort, at jeg har bogen om familierne i Standard.

Af Annie Birkvang

Min slægts klenodie ”Den gamle navneklud”

Jeg er født som den mellemste af 3 børn, derfor fik jeg stor tilknytning til min Mormoder, som boede på 1’salen i det hus, der dannede ramme om mit barndomshjem i Rødovre.

Jeg så meget op til min mormoder Anna Margretha Carstensen, der var født i Sønderjylland, hvor hun havde passet sine forældre, indtil de døde i 1896. Derfor var det også hende, der havde opbevaret de gamle ting, der var gået i arv i familien. Det meste havde hun fra sine forældre, bedsteforældre og enkelte ting også fra hendes oldeforældre, blandt andet den gamle navneklud fra 1785. Hun viste mig tit de gamle ting, figurer, mønter, breve og fortalte om de mennesker, der også var mine forfædre.

Hun viste mig navnekluden og fortalte hvem der havde lavet den. Det var hendes oldemor Cecilia Catharina Boysen, født i 1771. Hun syede den, da hun var ca. 14 år gammel, det var skik, der hvor hun boede.

Hun syede imidlertid ikke selv bogstaverne CCH på, idet hun ret pludselig døde, kun 37 år gammel.

Navnekluden gik i arv til hendes ældste søn, Johan Boysen Hansen, født i 1790, og fra ham til hans datter, der blev opkaldt efter sin farmoder, og således fik navnet Cecilia Catharina Hansen.

Det blev hende der syede bogstaverne CCH på navnekluden. Ser man godt efter, kan man også se, at bogstaverne er skrevet med en anden mørkere type garn.

Tiden gik, jeg flyttede hjemmefra. Dagen kom da mine bedsteforældre døde og blev begravede. Desværre havde familien dengang ikke mange penge, så der blev ikke råd til en gravsten på deres grav. Det pinte mig, så jeg lovede mig selv, at når jeg en dag tjente penge, ville jeg købe en gravsten til mine bedsteforældre.

Jeg arvede de fleste af de gamle ting, men navnekluden var væk, der var ikke den bedste orden i det gamle hus, hvor der havde boet 3 generationer. Alt blev blot sat op på loftet.

Dagen kom, da der blev råd til en gravsten til mine bedsteforældre. Da den var opsat, kørte jeg bagefter hen til det hus, hvor de havde boet, gik op på loftet, hvor alt muligt var stablet oveni hinanden. Jeg kom til at sparke til en gammel papkasse, og stor blev min glæde og forundring da jeg fik øje på den gamle navneklud. Den havde ligget skjult blandt alt det andet rod. Jeg følte, at jeg fik den som en ”tak”, fordi der nu var kommet en sten på deres grav. Jeg var nok den, der i sin tid havde vist størst interesse for den.

Om Cecilie Catharina Boysen kan jeg fortælle, at jeg senere, da jeg begyndte at lave slægtsforskning, har fundet ud af hendes livshistorie. Hun bliver gift som 18 årig får 9 børn, 2 dør som små, og i 1808 da hun kun er 37 år, dør hendes mand og 4 årige datter med 3 dages mellemrum, og bliver begravet sammen.

Én uge senere dør hendes 14 årige datter, og 4 dage senere dør hun selv. Familien mister således 4 medlemmer på 2 uger, og tilbage står 4 mindreårige børn. Hvad de døde af, ved jeg ikke, men sikkert en smitsom sygdom. Jeg har ikke noget billede af Cecilia Catharina Boysen, da hun som nævnt dør i 1808, længe før fotografierne fik sit indtog. Jeg har derimod dette af hendes barnebarn, Cecilia Catharina Hansen, som skrev bogstaverne CCH på navnekluden, og fra hende og hendes mand Christian Carstensen, har jeg mange, for mig spændende ting. Blandt andet hendes forlovelsesgave, et hovedvandsæg i sølv fra 1845, og en fin gammel statue, som vi i familien kalder ”Den lyserøde dame”. Jeg har også hendes dagbog, og en håndskrevet lille kogebog, med mange gode opskrifter, skrevet med fine gotiske bogstaver.

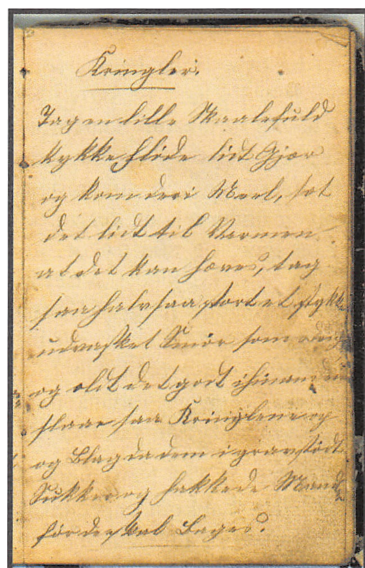
Senere har jeg lavet rigtig meget slægtsforskning, og har udvekslet data med mange mennesker. En pæn del her i landet. I 1982 besøgte jeg nogle slægtninge i Holsted, hustruen der var så begejstret for navnekluden, så hun fik lov til at låne den i 14 dage. Hun broderede den af til sig selv, og gav mig ligeledes en ny kopi. Hvor mange den senere er blevet syet efter til, vides ikke.

Jeg har fundet mange slægtninge rundt i verden, især i USA. På mine rejser derovre har jeg medbragt den gamle navneklud, så alle slægtninge har fået lov til at holde den i hånden

og fået billeder af den. Den har været med til Salt Lake City i Utah, Dallas i Texas, og i Seattle. Desuden er billeder af den gået videre til familier i Los Angeles og Chicago. Slægtsforskning fører mange spændende oplevelser med sig, og med internettets udbredelse og de muligheder der derved fremkommer for søgning, giver virkelig menneskene mulighed for at knytte bånd og venskaber ude i verden. Den arv, vi har fået fra vore forfædre, går videre fra generation til generation.

Af Anna Margrethe Krogh-Thomsen

Rejsen til Amerika

Hans Jacob Skovs ankomst til New York

11. februar 1899.

Ellis Island: www.ellisland.org

Arrived 11 february 1899 from Liverpool on the Germanic.

Last residence Helsingør, Denmark.

Hans Jakob Skov. Dane.

Manifest line number 0017.

Det Danske udvandrerrarkiv:

Skov, Jakob, Mejerist, 20 til NY

Kontrakt nr. 5300.

Forevisningsdato: 1/21/1899

Sidste oph.sogn : Vejby, Frederiksb.

Sidste oph.sted: Ørekilde Mejeri pr. Helsingør.

Bestemmelses land: USA

Bestemmelses by: New York City

Bestemmelses stat: New York State

Skibsnavn: Indirekte

IDkode:19899S1408

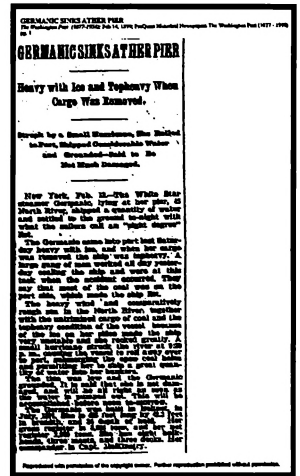
Første Akt.

Her er de tørre fakta om Hans Jacob Skov, min farfars brors rejse til USA. Her er også et billede af det gode skib, han krydsede Atlanten med fra Liverpool.

Da vi besøgte Hans Jacobs søn min fars fætter Kenneth D. Skov og hans søn igen, min grandfætter Richard B. Skov i New Jersey i 1999, fik vi fortalt, at Hans Jacob, Onkel Jack, altid havde fortalt om den forfærdelige rejse til Amerika i 1899. Naturen viste sig fra sin barskeste side, og medpassagererne åd hans madpakke og stjal hans penge, så han kun havde få penge ved ankomsten til New York. Det var en forfærdelig frost og sne og stormvejr undervejs og der var ingen tog til videre færd til Minnesota. Historien blev fortalt igen og igen, og alle troede, at det var en røverhistorie. Min kone, Hanne Vangsgaard, foreslog at vi kiggede i aviserne fra New York fra dagene først i februar 1899, der stod måske noget om, hvorfor Germanic var forsinket. Det lokale bibliotek havde New York Times på mikrofilm, så vi var på en spændende udflugt. Og der stod meget. Først at skibet var sejlet fra Liverpool den 1. februar og, da det normalt brugte 5 dage til turen til New York, var det meget forsinket ved ankomsten den 11. Det havde jo vundet Det Blå Bånd i 1878, så forsinkelsen var uventet.

På forsiden af The New York Times kunne den 12. februar læses, hvad der virkelig var hendt. Skibet ankom - specielt udsmykket. På sejladserne gennem stormvejret var det blevet totalt overiset og funkede nu som tusinde diamanter i sollyset i indsejlingen til Hoboken.

Alle passagerer blev sat i land med deres bagage, også onkel Jack uden penge.

S/S Germanic

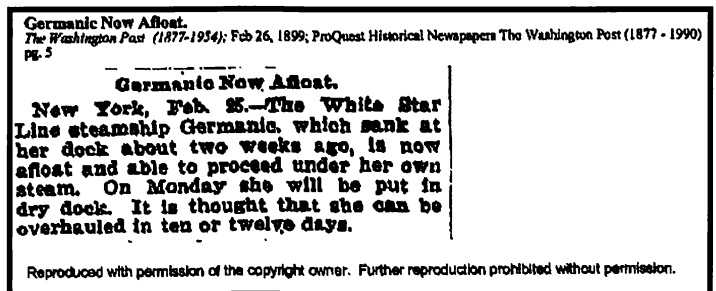
Anden Akt.

Og så kom katastrofen. Der blev arbejdet på skibet for at fjerne isen, men det blæste meget kraftigt og temperaturen faldt til 5⁰ Fahrenheit – 15⁰ Celsius. Samtidig rasede en snestorm og nu rokkede skibet sig løs og pludselig vendte det bunden i vejret og sank den 13. som det kan læses i Washington Post den 14. Overisningen havde vendt op på skibets balance.

Der lå skibet, men det har onkel Jack aldrig fortalt, for han havde ikke engang penge til en avis. Heldigvis fik White Star mobiliseret det rette redningskompagni, og efter et par forsøg fik man pumpekapacitet til 270 m³ i minuttet. Så kom skibet flot som en prop. Det kunne sejle ved egen kraft til tørdok og siden over havet til istandsættelse. Det sejlede igen fra Liverpool i juni.

Tredje Akt.

Onkel Jack havde fortalt, at en snestorm hindrede jernbanerne i at køre i mange dage. I Central Park, New York, berettes på nettet, at der lå 41 cm sne og Cape May, New Jersey, havde 86 cm. På grund

af stormen blæste sneen sammen i enorme driver. De vedføjede billeder fra New Yorks historiske Museum skildrer tilstanden. Onkel Jack kom dog frem til Minnesota til sidst og

kunne begynde som ”buttermaker”. Danske mejerister var stærkt efterspurgt. Han besøgte Danmark i 1907, men da var det om sommeren.

Efterskrift

Det er dejligt at have gode historier om slægten, så får personerne ”kød på”. Somme tider overgår virkeligheden historierne, hvis man søger at supplere med oplysninger fra arkiverne. Det er godt både med databasen på Ellis Island og vores eget udvandrerarkiv. At der skulle stå så meget i aviserne og være så mange billeder på museerne, var en glædelig overraskelse.

AF Flemming Kobberøe Skov

Foto fundet på nettet www.jelsroy.dk

Nyheder

#dinhistorie i Rundetaan

#dinhistorie er også en workshop, hvor nybegyndere kan få inspiration til at finde deres egne rødder, og garvede slægtsforskere kan få hjælp til særlig drilske udfordringer af flere af landets førende eksperter.

Workshoppen er bemandet hver dag i udstillingsperioden mellem kl. 11 og 16.30.

Erfarne slægtsforskere vil dele ud af deres viden og give gode tricks til, hvordan du kommer videre – både hvis du er på bar bund, og hvis du har været i gang længe.

På workshoppen kan du komme ind lige fra gaden og blive præsenteret for de værktøjer, der er tilgængelige via internettet, med en erfaren slægtsforsker ved din side.

Du kan også få gode råd om, hvordan man skriver en slægtsbog, og finde spændende litteratur fra de tre landsdækkende foreninger for slægtsforskning, der står bag projektet.

De tre landsdækkende foreninger for slægtsforskning tilbyder i fællesskab dagligt mellem kl. 11 og 16.30 "hands-on"-assistance med slægtsforskning, primært ved hjælp af internettet og rådgivning om typiske problemer.

Tag børn og børnebørn med!

Hvad hed din tipoldemor – og hvad ville du have heddet, hvis du levede i 1700-tallet?

Den sidste weekend end september, den 25.-26. september, åbner workshoppen for spændende børneaktiviteter.

Prøv at skrive dit eget navn med gotisk skrift og lave en slægtstavle over din egen familie. For børn fra 10 år og opefter.

<http://dinhistorie.rundetaarn.dk/workshop/>

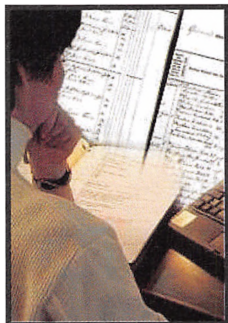
Efterlysning

I Slægt & Stavn nr. 1., blev betydningen af ordet *Alianigena* efterlyst. Der kom rigtig mange svar. Tak for det. På dette link <http://www.nomos-dk.dk/midgaard/Wagner2.htm>, står der bl.a.: Af en anden af Frodes bestemmelser hedder det imidlertid ifølge Saxo: "hvis en dansker [*Danus*] blev dræbt af en udlænding [*alienigena*], skulle to udlændinge [*extranei*] bøde med livet for hans død."⁴⁴ *Alienigena* kan ligesom *extraneus* også kun oversættes med en udlænding eller en fremmed, så betydningen er klar. Denne tankegang afspejler jo ikke så meget direkte retfærdighed, som den afspejler gruppeidentitet, eftersom bestemmelsen jo ikke engang siger, at det er de skyldige, der skal slås ihjel; to udlændinge for een dansk. Her står ordet altså som *Alienigena* - ikke *Alianigena*.

Af Anette Skovgaard m.fl.

Så er de første kirkebøger tilbage på arkivalieronline!

Alle slægts- og personalhistorisk interesserede kan glæde sig - kirkebøgerne er på vej på nettet igen - hele Sønderjylland er atter ude på nettet.

I marts måned blev en række kirkebøger midlertidig fjernet fra Statens Arkivers website Arkivalieronline.dk, fordi de indeholdt personnumre, der ikke må offentliggøres. Nu er de første kirkebøger blevet kontrolleret, eventuelle numre er fjernet, og bøgerne er igen lagt på Arkivalieronline til glæde for de mange brugere.

Kirkebøger fra hele Sønderjylland og fra 16 sogne på Fyn - alle udskrevet før 1935 - er nu tilbage på Arkivalieronline. Kirkebøgerne er igen tilgængelige på grund af indsatsen fra en række højt kvalificerede frivillige, der alle er medlemmer af foreningen DIS-Danmark. De frivillige har hjulpet Statens Arkiver med at finde de sider i kirkebøgerne, som indeholdt oplysninger om nulevende personers personnumre. De har gennemgået kirkebøgerne efter særlig tilladelse og er underkastet tavshedspligt efter arkivlovens § 40 med hensyn til oplysningerne om personnumre.

Rigsarkivar Asbjørn Hellum udtaler at: "Statens Arkiver skylder bestyrelsen i DIS-Danmark og de mange frivillige en stor tak for den indsats, der er gjort og stadig gøres for, at Arkivalieronline.dk igen kan benyttes i fuldt omfang - uden de fortrolige personnumre. Projektet er et mønstereksempel på, hvordan aktive medborgere og Statens Arkiver kan løse fælles udfordringer". For overskuelighedens skyld vil der snart komme en oversigt på Arkivalieronline, der løbende bliver opdateret med oplysninger om, hvilke kirkebøger, der igen er tilgængelige. www.arkivalieronline. *Artiklen er sakset fra www.historieonline.dk*

HUSK!

Slægtshistorisk Weekend
på Nørgaards Højskole

17. - 19. september 2010 *"Fængslende aner"*

Se www.ssf.dk og tilmelding til

janhb@mail.danbbs.dk

Stadig ledige pladser

Slægtsforskning

”Hvordan finder vi – og får fortalt forfædrenes historie?”

Højskolen på Kalø

den 24. – 30. oktober 2010

Kom og vær med til en spændende uge om slægtsforskning. Det foregår på Højskolen på Kalø og i samarbejde med Gitte Bergendorff Høstbo. Kurset er opbygget for nybegyndere, men også øvede i slægtsforskning vil få stor glæde af at deltage. Formålet med ugen er, at gøre det nemmere at finde oplysningerne om vore forfædre i forskellige kildegrupper, og hvordan vi får fortalt historien om vore forfædre. Vi vil få information om, hvor og hvad vi kan finde om vore aner i arkivernes arkivalier. Kirkebøger, folketællinger, lægdsruller og stambøger, skifter m.m. Det kan nogle gange være svært at læse den gamle skrift i arkivalierne, men også her får vi gode tips til hvad det er vi skal passe på med, når vi læser gotisk og hvordan vi læser gotisk. På kurset vil vi også høre om, hvordan vi får lavet en livshistorie, der kan munde ud i en slægtsbog. Hvordan får vi opbygget historien om oldefar som andre i familien gider læse.

DNA er ved at vinde indpas i vores slægtsforskning, så dette foredrag vil fortælle om DNA'ens historie og hvad vi kan bruge de nyfundne oplysninger til i vores slægtsforskning. Vi vil søge på Internettet i de mange baser og søge efter aner. I ugens forløb er der afsat en dag på Viborg Landsarkiv. Her får vi lov til selv at få fingre i de gamle kirkebøger og arkivalier. Også en tur til Gl. Estrup og Bregnet kirke samt til Kalø Slotsruin er indlagt.

Vi vil høre om, hvordan vi finder de gode historier om vores aner. Det vil blive fortalt af foredragsholdere, der kan fortælle lystens kunst. Kom og vær sammen med mange spændende mennesker, som kan være med til at give god inspiration i din slægtsforskning. Så kom og vær med til en dejlig uge på Højskolen på Kalø, hvor vi tager tilbage i tiden for at finde vores forfædre. Læs mere om kurset på <http://kalohojskole.dk/korte-kurser/slægtsforskning.aspx>

PRISER

Kursusprisen er kr 3.500 kr. for dobbeltværelse og 300 kr. ekstra for enkeltværelse.

Prisen for ophold omfatter undervisning, kost og logi samt sengetøj.

Prisen for hjemmeboende er kr. 3.100 kr. og omfatter undervisning og middagsmad.

Tilmeldingsfrist: den 1. oktober.

Har du spørgsmål til kurset, kan du kontakte en af skolens sekretærer på:

Tlf.; 8637 1286 eller på mail adm@kalo.dk

Bøger og CD'er

Kvindeskæbner 1767 - 1817

Af *Finn Reindahl*

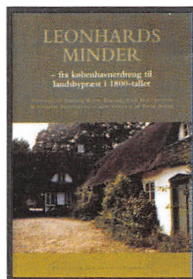
Udg. af Hillerød Lokalhistoriske Forening

128 sider, 149,95 kr.

Indledningsvis får vi en kort gennemgang af indholdet af alle de 21 kvindeskæbner og lidt nærmere om hvad bogen vil belyse, nemlig kvinders sociale forhold i Hillerød 1767-1817.

Hundemordet i Vimmelskaflet og andre fortællinger fra 1700-tallets København. Af *Peter Henningsen og Ulrik Langen*. Udgivet af Jyllands Postens Forlag 288 sider, ill., 300 kr.

Hans Abel Leonhard Hansens memoirer. Få et indblik i 1800-tallets levevilkår. Læs om en verden i sorger og glæder og ikke mindst om Leonhards betagelse af sin elskede hustru. 291 sider incl. CD, 60 kr. + forsendelse bestilles hos janhb@mail.danbbs.dk

Politi 1682 - 2007

Af *Henrik Stevnsborg*

Engang bestod dansk politi af én enkelt mand i København. I dag er politiet en organisation med 14.000 ansatte med opgaver både inden for og uden for strafferetsplejen, og både nationalt og internationalt. *Politi 1682-2007* fortæller historien om denne dramatiske udvikling.

249 kr. 200 sider, 1. udgave 2010, ISBN: 978-87-593-1437-1

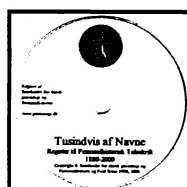
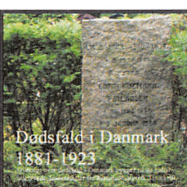
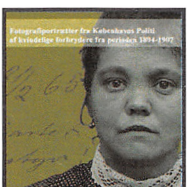
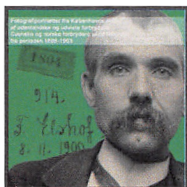
Fem CD'er på stribe:

Forbrydere CD'er med foto, Fruentimmere, Udenlandske, Kvindelige forbrydere alle 150kr.

Dødsfald i Danmark 175 kr

Tusindvis af navne 50 kr.

For køb af CD'er kontakt Gitte B. Høstbo på mail: janhb@mail.danbbs.dk

Arkiver

Københavns Stadsarkiv

Find din slægt

Her kan du se, hvordan du kommer i gang med din slægtsforskning og i hvilke arkivalier du kan søge efter slægtninge i København

Du skal være opmærksom på, at du ikke kan finde alle oplysninger om en person ved at søge på navn eller personnummer, da der ikke findes et samlet register at slå op i.

For at få oplysninger om en bestemt person, skal du tænke over, hvilke kommunale myndigheder/institutioner personen kan have haft kontakt med og på hvilket tidspunkt. Det kan f.eks. dreje sig om skolegang, hvor du kan finde oplysninger i skoleprotokoller eller en borgerlig vielse, som du kan se i ægteskabsbøgerne.

Husk også at prøve databasen med de mange registerblade der allerede er indtastet på www.politietsregisterblade.dk

De mange registerblade bliver løbende gjort tilgængelige på sitet. Omkring hver anden måned vil en ny politistations registerblade eller svarende til cirka 100.000 blade blive tilgængeliggjort.

Find din slægt — Stadsarkivet — Windows Internet Explorer

http://www.ksa.kk.dk/inddendslag/ind-din-slaegt

KØBENHAVNS KOMMUNE

www.kk.dk

Københavns Stadsarkiv

du er her: [forside](#) → [find din slægt](#)

- Brug arkivet
- Historier fra København
- Lokalhistorie
- Find din slægt
- Kom godt i gang
- Personregistrering
- Erhverv
- Skoler
- Hospitaller
- Fattigvæsen
- Nyttige opslagsværker
- Find dig selv

Find din slægt

Her kan du se, hvordan du kommer i gang med din slægtsforskning og i hvilke arkivalier du kan søge efter slægtninge i København

Du skal være opmærksom på, at du ikke kan finde alle oplysninger om en person ved at søge på navn eller personnummer, da der ikke findes et samlet register at slå op i.

For at få oplysninger om en bestemt person, skal du tænke over, hvilke kommunale myndigheder/institutioner personen kan have haft kontakt med og på hvilket tidspunkt. Det kan f.eks. dreje sig om skolegang, hvor du kan finde oplysninger i skoleprotokoller eller en borgerlig vielse, som du kan se i ægteskabsbøgerne.

Kom godt i gang

- Hvad kan jeg forberede mig på?
- Find dine forfædre i skoleprotokollerne
- Hvem fik fattighjælp?

Skoler

Fattigvæsen

Nyheder

- Aning Vuifås Bernehave 27/05-2010
- Der var engang et hus 18/04-2010
- Beretninger fra gasværkskapellationen 1954 er online 24/02-2010

Abningstider

Mandag-onsdag kl. 9:00-15:00
Torsdag kl. 10:00-17:00
2 lørdage i hver måned kl. 9:30-12:30 (juni-april)

15. juni åbnes kl.10:00
Læsesalen holder lukket i juli
[Læs mere her](#)

Kontakt

Københavns Stadsarkiv
København, Tjanderstræde 11B, 1057 København K

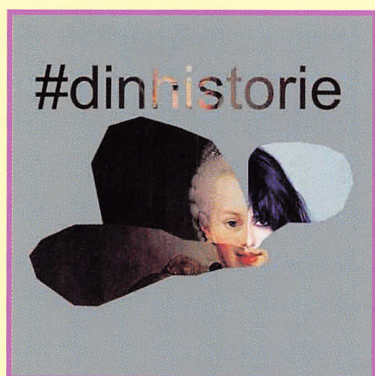
Afs.
Slægtshistorisk Forening for Storkøbenhavn
Red. Gitte Bergendorff Høstbo,
Ettehavevej 51 B, 2730 Herlev.

47421

Indholdsfortegnelse:	Side
Foreningsoversigt	2
Pastor Fabricius og sønnen Otto	3-7
En Rabarberdreng vokser op	8-10
Fattigvæsenets arkiv	11-13
En historie fra Familiekrøniken	14-17
Vendelboer på nettet	17
Efterårsprogram	18-19
Hvem laver alterbrød	20-22
Danskernes by i Alberta	23-24
Min slægts klenodie	25-27
Rejsen til Amerika	28-30
Nyheder	31-33
Bøger og CD'er	34
Arkiver	35

Midtersiderne i bladet er Efterårsprogrammet 2010

#dinhistorie i Rundetaarn
27. august til 3. oktober 2010
Det første af sin art i Norden

ISSN nr. 0107 – 539 x Tryk: Øko-Tryk, Skjern

191
FLEMMING HATTING HANSEN
ROSENLYPARKEN 36
2670 GREVE